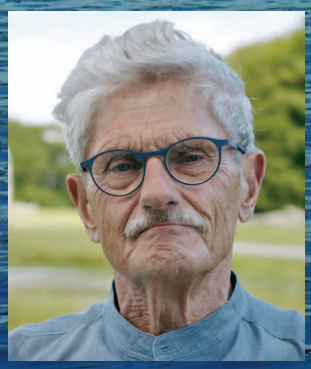
GRATIS

Middelfart
viser vejen

Med venlig hilsen til Klimafolkemødet i Middelfart
Fra 20 klimarelaterede foreninger, debattører og Klimabevægelsen i Danmark

Mogens Lykketoft

Katherine Richardson

Jon Johnson

Selma de Montgomery

Connie Hedegaard

Klimafolkemøde 2020
3. - 5. september

Middelfart klima avis.indd 1 21.08.2020 11.39

Leder

Den avis du lige nu har fat i, er hovedsagelig blevet til på baggrund af artikler fra foreninger, der har fokus på klima.

Læs artiklerne – og tænk over, at de er skrevet af mennesker, som du selv.
Vi er på samme planet, underlagt de samme betingelser - og drømmer sikkert om nogenlunde det samme.

Ingen af os kan være i tvivl om, at vores jord er alvorligt truet af globale temperaturforandringer. Vi ved også, at det skyldes menneskelig aktivitet.
En hel generation står i dag over for en uvis situation:
Er der en fremtid for os – eller ER løbet kørt?
Ikke underligt at navnlig de unge efterlyser en plan fra politisk hold.

Kort efter sidste folketingsvalg besluttede et næsten enigt folketing, at imødegå klimaforandringerne ved en 70 % reduktion af CO2-udledningen. Det var næsten ikke til at tro. Klimanørderne jublede.

Men tiden gik. Der skete ikke rigtig noget.
Man fortalte, at der skulle opfindes helt nye teknologier for at komme i land med de sidste 5-10 %. Det gav jo billedet af noget visionært – men det var som om folketinget glemte, at der faktisk var stabile og gennemtestede redskaber til de første 60 %.

Hvor blev handlingsplanerne af? Delmålene? Ikke engang nordsøolien kunne man finde en løsning på. En uhørt stor skuffelse bredte sig. Mange var fortvivlede. Det så ud som om de midaldrende MF'er blot havde tyvstjålet de unges paroler, og kørte den livsvigtige sag ud i sandet. Budskabet var magtesløshed og handlingslammelse.

Så kom coronaen.
Med ét slag blev andre begivenheder til bagateller. Nu gjaldt det liv og død. Den løbske dna-streng var skånselsløs og grusom.

I Danmark er vi foreløbig sluppet nådigt gennem krisen. Vore politikere så truslen i øjnene og kunne samles om forholdsregler – selvom det kostede millioner og milliarder.

Når en uundgåelig handling er nært forestående, er det en fordel, at der er vand i bassinet. Foto: Kaisa Vera Barnung Balslev

Vi så, at livsstil, vaner og behov kunne ændres på et øjeblik. Og uden tvang. Vi lærte, at vores samfund kan overleve gennem sammenhold, ansvarlighed og fornuft.

Når vi kommer os over corona-chokket og igen sætter fokus på klimaudfordringerne, er det de erfaringer vi må tage med os. Omstillingsprocessen bliver ikke nem og vi skal indstille os på store forandringer – men med Connie Hedegaards ord: "Ikke at gøre noget, bliver mange gange dyrere".

God læselyst

I denne bjælke ses web adresser og henvisning til udsendelser fra klimatelt.dk, som de medvirkende foreninger var værter for.

"Middelfart viser vejen" udgives af
Klimabevægelsen i Danmark
i forb. med Klimafolkemøde
2020 i Middelfart.

Redaktion: Bjørn Tving Stauning (ansvh.)
Lone B Schrøder.
Forside: Nils Thobo-Carlsen
Layout: Maiken Bang Jørgensen

Trykkeriet Nordvestsjælland
Sjællandske Medier A/S
Trykt på FSC-certificeret papir
Oplag 20.000 eks.

Fleksibelt facadesystem med solceller

Bæredygtig arkitektur, lang levetid og unik æstetik, er tre af adelsmærkerne ved danske SolarLabs fleksible facadesystem med integrerede solpaneler. Facaden giver markant reduktion af CO2 og samtidig mærkbare besparelser på den grønne bundlinje.

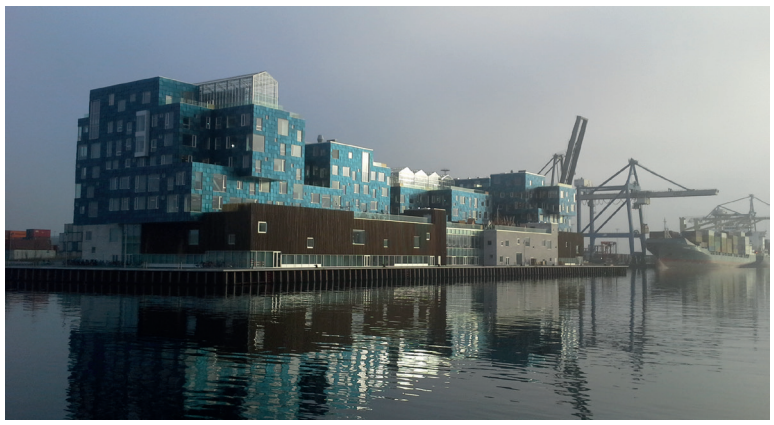
SolarLab står bag det gennemtestede, ventilerede BIPV-facadesystem, der kombinerer solceller og regnskærm i en letvægtsbeklædning. Der er tale om et plug & play-system og en facade med skjult ophæng, som er enkel at montere. En sydvendt facade er naturligvis altid velegnet til solceller, men det gælder faktisk også de øst- og vestvendte, hvor der falder meget sol hhv. om formiddagen og eftermiddagen.

Byggeriet står for en tredjedel af al energiforbrug i verden, energiproducerende tage og facader kan bidrage til at vi kan imødekomme klimamålene i 2030. I dag har vi teknologien, så f.eks. en virksomheds domicil både bliver energiproducerende, smukt at se på og giver designfrihed til arkitekterne i forhold til bl.a. geometri, stoflighed, dimensioner og farver.

For erhvervslivet er BIPV også en mulighed for at tale grønt med tyngde og vægt bag ordene, samtidigt med at der spares penge i driften. For arkitekter er de gamle begrænsninger i forhold til format og design elimineret, den skræddersyede facade er således et komplet fleksibelt facade system, hvor vi kan styre dimensioner, vinkling, farver og tekstur efter ønske.

Aarhus Kommunes kontorbyggeri på Grøndalsvej 1 i Aarhus.

Copenhagen international School, Student Experience

Student Experience, Amsterdam

Grib chancen –
Der skal investeres massivt i en grøn genstart

Lige nu er afgørende for om vores samfund skal fortsætte kursen mod klimakatastrofer eller om genstarten efter Corona-krisen skal blive starten på en bæredygtig fremtid. Det er dine penge med til at afgøre.

Dine penge er investeret i selskaber som udvinder kul, olie og gas. Du er medejer af selskaber, hvis forretning modarbejder Paris-aftalens mål for klimaet, som misinformerer om klimaproblemerne og lobbyer mod den nødvendige klimalovgivning. Stort set alle pensionsselskaber har investeret en del af din opsparing i fossile selskaber. Mange kommuner investerer en del af dine skattepenge sådan. Dine forsikringsselskaber, din fagforening gør det. Og det er store beløb. Alene i pensionsselskaberne er der investeret 4000 milliarder kr., knap en million kr. pr. dansker.

Det vi vælger at investere i i dag, afgør fremtiden for os, vores børn og børnebørn.
Vi skal gribe chancen nu for at investere i en grøn genstart efter Corona-krisen.
AnsvarligFremtid, www.ansvarligfremtid.dk er en del af 350 Klimabevægelsen i Danmark. Vi er en del af en global bevægelse. Vi arbejder for at vores fælles penge bliver investeret, så de bidrager til at opfylde klimamålene fremfor at modarbejde dem.

AnsvarligFremtid arbejder på at få store danske institutioner til at trække deres investeringer ud af kul, gas og olie. Det giver også det største og mest stabile afkast på langt sigt at investere i fremtidens bæredygtige løsninger fremfor i fortidens uholdbare teknologier. MP Pension meddelte i april, at de har haft en gevinst på 266 mio. kr., fordi de siden 2018 har frasolgt olieaktierne efter vedtagelsen af et medlems-forslag i 2018 om frasalg.

AnsvarligFremtid kører for øjeblikket fem kampagner, AnsvarligPension, AnsvarligKommune, AnsvarligUniversitet, AnsvarligForsikring og AnsvarligFagforening.

I AnsvarligPension kampagnen fremsætter vi forslag om at frasælge kul, olie og gas på pensionsselskabernes generalforsamlinger. Vi har dialoger med pensionsselskaberne og vi laver undersøgelser af selskabernes indsats for at støtte op om klimaaftalen fra Paris. Siden kampagnens start har mange pensionsselskaber fået øget fokus på klimaansvarlige investeringer, og mange har frasolgt aktier i kul og tjæresand, og nogle også i flere olieselskaber.

I AnsvarligKommune kampagnen henvender vi os til de enkelte kommuner om at placere deres midler i fossilfrie investeringsforeninger. Disse investeringsforeninger er et resultat af kampagnen og det pres kommunerne har lagt på bankerne.
45 kommuner har nu anbragt deres midler fossilfrit.

I AnsvarligUniversitet kampagnen har vi medvirket til, at Københavns Universitet investerer sine penge fossilfrit.

De nyeste kampagner, AnsvarligForsikring og AnsvarligFagforening, har i første omgang fokuseret på større transparens omkring sorte investeringer.

Vi kan se klare resultater af AnsvarligFremtids arbejde, men der er lang vej igen.
Selv et telefonkald eller en kort mail til dit pensionsselskab, din arbejdsgiver om din virksomhedspension, dit forsikringsselskab, fagforening, kommune med forespørgsel til deres investeringer i fossile selskaber kan gøre en forskel.

Udbygning af fjernvarmenettet i Vestjylland. Foto Jens Bach

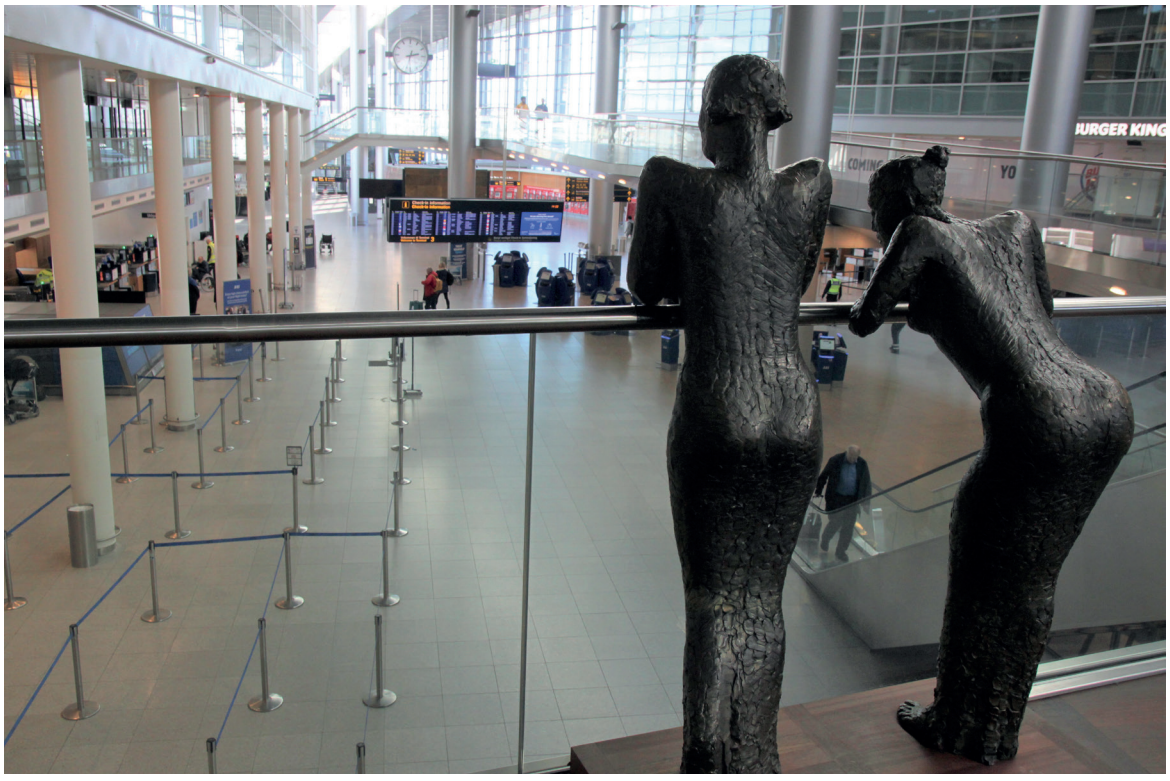
Ansvarlig Fremtid

www.ansvarligfremtid.dk **se: www.klimatelt.dk torsdag d.11. juni 2020**

Sidestil udledninger fra fly med alle andre

Poul Kattler

Fra Københavns lufthavn, en fredag eftermiddag i marts 2020. Foto: Bevar Jordforbindelsen.

Luftfarten er i dag beskattet anderledes end alle andre transportformer fordi luftfarten altid har fløjet under radaren. Det har betydet stærkt øget rejseaktivitet, da billetpriserne er kunstigt lave. Klimaet har betalt regningen.

Det meste af vores økonomi er hængt op på brug af fossile råstoffer som olie, gas og kul. Det skal ned til nul i 2050. Hvordan stimuleres og håndhæves de nødvendige reduktioner? Det står klart for os, at det først og fremmest skal handle om CO2e-afgifter. Det skal være en universel og betydelig afgift. Det danske Klimaråd anbefaler 200 Euro = 1.500 kr. per ton CO2e.

Hvordan gøres klimahandling effektiv?
Afgiften skal være gennemskuelig, retfærdig og sikret mod svindel.

Hvis sådan en afgift bliver sat i værk med en hurtig optrapning, vil det betyde, at

- alle aktører bliver motiverede for initiativer, der kan reducere udledningerne, fordi disse vil blive meget bekostelige (internalisere eksterne omkostninger)

- det kan overskues, hvor det bedst kan betale sig at sætte ind som samfund, som virksomhed og som borger; fx vil man opdage, at flyvning er et sted at sætte ind

- der vil blive råd til at investere i grønne løsninger, og statsstøtte er god til at sætte skub i de rigtige projekter, fx at investere i tog i Europa.

En CO2 e afgift kan dog godt blive højere. De svenske transportmyndigheder i Trafikverket sætter den samfundsmæssige værdi på CO2e-reduktioner fra fly til tog til hele 700 Euro per ton. Flyvning er så klimaskadelig, fordi der bruges enormt meget energi, og fordi flyvningen medfører andre klimaskader oppe i atmosfæren. Der er i dag i praksis ikke nogen andre energikilder til flyene end fossilt jetbrændstof.

Flybranchen forsøger at slippe udenom
Dansk Luftfart har for nylig tegnet deres egen klimahandlingsplan. De vil indføre en klimafond, så en returbillet med fly fra Danmark bliver pålagt en afgift på 20-30 kr. pr. passager. Pengene skal bruges til at udvikle nye brændstoffer, der kan blive klar til en langsom indfasning omkring 2030. Men til gengæld vil luftfarten forlange at slippe for andre afgifter. Skal luftfarten derimod følge resten af samfundets CO2-afgifter – som foreslået af Klimarådet – så skal en flyrejse blive mere end dobbelt så dyr som i dag.
I henhold til svenskerne endda fire gange så dyr; relativt dyrere jo længere væk du rejser. En CO2e-afgift skal være en indtægt for staten. Ikke for luftfartsindustrien.

Der findes alternativer til flyvning
Klimaet kan simpelthen ikke tåle, at vi venter med at begrænse udledninger fra flyvning; så vi kan ikke komme uden om, at der skal flyves meget mindre. Under Corona-krisen har vi opdaget, at mange møder kan klares uden at skulle køre eller flyve. Vi kan håbe at rejsemønstre ændrer sig, så der simpelthen ikke bliver behov for så meget transport fremover.

I Europa har vi mulighed for at omlægge transporten. Frem til 2030 kan vi med tog erstatte flyrejser under 1.200 km; ikke mindst fordi vi kan rejse om natten. Frem til år 2050 kan alle flyrejser erstattes af tog.

Omstillingen til en klimavenlig fremtid - skal den skabes ovenfra, nedefra eller indefra?

Christian Poll

Klimakrisen er definerende for vor tids beslutninger på alle planer. Alle beslutninger, der har større rækkevidde end dagligstuen bør i disse år forholde sig til klimakrisen. Det samme kan man i virkeligheden sige om biodiversitetskrisen, som dog ikke har nået samme opmærksomhed som klimakrisen. Hvilken af de to er værst? Hvilken kræver de største omstillinger og indsatser?
Det er svært at afgøre – men nok også mindre væsentligt at diskutere, for de er begge så påtrængende, at der skal tages store beslutninger for at løse dem nu og de kommende 10 år. Det er måden, vi kommer forbi 2030, der definerer vores fremtid på den lange bane. Heldigvis er der masser af synergi at hente. Ikke bare imellem indsatser for de to kriser, men også bredere.
FNs 17 mål for bæredygtig omstilling er vor tids gennemtænkte definition på begrebet bæredygtighed, og en seriøs indsats for eet mål, vil ofte skabe fremskridt for andre mål.

Fx vil en mere klimavenlig kost med lavere kødindtag i den vestlige verden ofte give anledning til en bedre sundhed, fordi vi i mange lande spiser mere kød end sundt er, og samtidig får naturen mere plads.
Fx vil omstillingen til et vedvarende energisystem samtidig ned bringe luftforureningen med partikler og NOx, og dermed øge folkesundheden.
Fx vil en seriøs klimaindsats, der standser stigningen af CO2 i luften, samtidig – om end forsinket – også standse nedbrydningen af verdens koralrev. Men hvor skal initiativerne komme fra? Ligger opgaverne tungt på verdens politikere? På Donald Trump og Mette Frederiksens skuldre? Politikere, som vi demokratisk har valgt. Eller er det dit og mit initiativ, der kommer til at skabe forandringerne i verden? Når jeg skruer ned for mit kødforbrug eller vælger dieselbilen fra. Når jeg reserverer 20% af mit landbrugsareal til natur.

Klimasituationen er alarmerende. Hvordan skabes folkelig opbakning til en sag, der kræver et stort mod at konfrontere.

Er det konkrete handlinger i min hverdag eller er det hele min tilgang til mit demokrati, min hverdag, ja, mit liv, det handler om? Skal vi i virkeligheden meget længere ind, og hvordan kommer vi det?

For klimabevægelserne er det ikke argumentation eller emner for debat, der volder problemer – men den uden sammenligning største udfordring, er at komme i dialog med befolkningen.
Her dog et særdeles velbesøgt møde i Frederikssundhallen om havvindmøller og DONGs fremtid, arrangeret af den lokale klimaforening.
Foto: Carsten Cederholm

Middelfart klima avis.indd 6 21.08.2020 11.39

Hvor er miljøet i klimakrisen

Sofie Bruun Rasmusen
Karin Löf Drenck

Lad os dvæle lidt ved ordet klimakrise. Hvad betyder det, når klimaet er i krise; og kan det overhovedet være det?

Et klima er kort fortalt de forventede vejrforhold for et givent område. For at kunne sige noget om 'det forventede', bruger man gennemsnitsværdier for temperatur, nedbør og vind for 30 år.

Alt i alt er klimaet ikke andet end gennemsnitsværdier for vejrforholdene i et område. En ændring i gennemsnittet er det, vi kalder klimaforandringer.
Vi ved, at temperaturen stiger. Bare i Danmark er gennemsnitstemperaturen steget med 1 grad over de seneste 100 år.
Én grad lyder måske ikke af meget, men for naturen har selv de mindste ændringer afgørende betydning.
Faktisk var den globale gennemsnitstemperatur kun fem grader mindre under den sidste istid end i dag.
At vores vejrforhold er under forandring, er ikke i sig selv alarmerende, for det har naturen prøvet før; denne gang står vi i en klimakrise fordi naturen og dens komplekse samspil ikke kan nå at følge med de hurtige forandringer.

Et lille eksempel kan fx være træer, som springer tidligere ud pga varmen. Dyrene, der stadig vågner på samme tid fra deres vinterhi, vil i så fald ende uden føde, da de er for sent til de første skud på træerne. De selv samme træer findes desuden der, hvor vejrforholdene passer dem bedst.

Med for store vejr-forandringer kan det hænde, at træet ikke blot springer for tidligt ud, men vil dø.
Konsekvensen af et forandret klima er, at miljøet kommer ud af balance. Nu skal man selvfølgelig ikke male fanden på væggen, for naturen har også sine egne mekanismer for at tilpasse sig nogle af ændringerne.
Desværre har disse løsninger også en grænse. Tænk på en mus, der lever i bjergene. Når temperaturen stiger, kan musen flygte højere op ad bjerget, hvoraf den hele tiden befinder sig lige præcis der, hvor temperaturen passer til dens pels. Men der kommer et tidspunkt, hvor musen har nået bjergets top og ikke længere selv kan tilpasse sig situationen.
Man siger, at vi står midt i en klimakrise. Men i virkeligheden kunne man snarere kalde det for en naturkrise, for det er vores natur og alle arterne heri (inkl. mennesket), som står for skud, når vejret ændrer sig. Nogle kalder det også for biodiversitetskrise. Uanset hvad man kalder krisen, er der ét afgørende mål; at bibeholde vores natur. Men for at kunne gøre dette, er klimaet en altafgørende faktor.

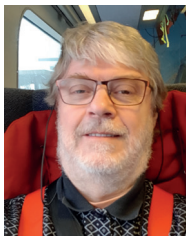

Når levestederne forsvinder uddør arten

Middelfart klima avis.indd 7 21.08.2020 11.39

Det er VORES generation, der har det største ansvar

Alex Larsen

Annebett Koch

Niels Aagaard

Ebbe Rand

Bedsteforældrenes Klimaktion er skabt, fordi vi frygter for kommende generationers fremtid og ønsker at sikre den.
Vi ønsker at tage klimaansvar og handle, så det gør en forskel og giver håb. Vi tror på, at vores erfaringer kan bruges i klimakampen. Her er nogle af de temaer vi arbejder med.

Grøn Genstart

Coronakrisen har ændret vores liv - og forandringerne er globale. Det betyder, at vi står med en unik mulighed for at forhindre, at alting bliver som før coronakrisen.

En grøn genstart med bæredygtighed i alle livsområder, social retfærdig (opgør med uligheden), cirkulær økonomi og regional udvikling med grønne jobs samtidig med en bekæmpelse af klimaforandringer og miljøbelastning.
Vi skal ikke tilbage til 'normal', for normal var, og er, en krise - en klima-, miljø- og biodiversitetskrise. Så lad os lave en grøn genstart, det er nu vi har chancen.

Kommunernes omstilling – er den reel?

Kommunerne laver desværre alt for tit skrivebordsløsninger, som kun reducerer CO2-udledningerne på papiret. Men det er desværre ofte greenwashing.
Kommunerne laver typisk klimaplaner men fastholder væksten, der vil forøge mængden af transport, byggeri mv., og dermed udlede langt mere drivhusgas, end klimahandlingerne formår at fjerne. Man undlader at udbygge den vedvarende energi. Og så klarer man ærterne ved at regne biomasse for klimaneutral og indregne en voldsom stor CO2-fangst fra en teknologi der ikke er moden foreløbig.

Vi kan hjælpe kommunerne ved at lave borgernes klimaplaner, der reducerer CO2 reelt og tilstrækkeligt. Og vi skal have klimaborgerråd, som giver borgerne ordet og engagerer os bredt.

Træer er vejen frem – en af dem

Træer spiller en vigtig rolle i forhold til kulstofkredsløbet. Træer opsamler CO2 fra luften. Men de forbedrer også miljøet på mange andre måder: giver renere luft, skaber skygge og beskytter liv og biodiversitet.

Jo flere træer i vores byer, jo bedre for klima og miljø. Etablering af træer må indgå i kommunernes planer.
I Albertslund har kommunen i princippet tilsluttet at plante 500.000 træer.

Bedsteforældrenes KlimaAktion vil medvirke til at realisere "træernes dag", hvor borgerne planter træer.

Konsekvenser ved 'business as usual'

Hvad er konsekvenserne af at fortsætte som nu: "Det er værre, langt værre, end du tror. Klimaforandringernes langsomme tempo er en myte, der er lige så farlig som den om, at de slet ikke sker. Og hvis det du frygter mest, er et stigende havniveau, er du ikke så meget som begyndt at kradse i overfladen af de mulige og forfærdende forandringer, der kan finde sted i løbet af dit og dine børns liv. (…) (fra "Den ubeboelige klode".)

Spørgsmålet er, om vi når at gøre bare lidt, noget eller ingenting?
Ansvaret er vores!

Bedsteforældrenes Klimaaktion

Bedsteforældrenes 1. kolonne i aktion, så duer og skrækslagne forbipasserende flygter i vild panik.
Foto: Bjørn Tving Stauning

Det er ikke kun mit ansvar - men det er også mit ansvar

Katherine Richardson

Ressourcer er vores egentlige valuta i denne verden. Spørgsmålet er hvordan bruger vi dem og hvordan ændrer vi vores adfærd, hvis det er nødvendigt? Det er ikke kun mit ansvar, men det er også mit ansvar.

De tusindvis af arter der forsvinder i dag, vil være forsvundet for altid. Foto: Troy Mayne

Biodiversitet og klima

Jeg er mere bekymret for biodiversitets krisen end klimakrisen.

Det vi gør med atmosfæren, betyder, at vi beholder mere varme. Det er den energi der rammer ind, der bestemmer forholdene på jorden. Vores planet er unik: vi har liv. Vi ved ikke rigtig, hvad livet er, men vi ved, hvad det gør: det flytter rundt med elementer.

Der er levende organismer, der afgiver gasser, og levende organismer der optager gasser. Der er altid en interaktion mellem alle levende organismer.

Derfor er biodiversitet mindst lige så vigtig som den mængde sol, der kommer ind og danner det, vi kalder klima.

Hvis vi spiller vores kort rigtigt og får styr på vores emission, vil klimaet gå tilbage til en normal, hvor du ikke vil kunne se menneskernes fodaftryk.

Men hver gang vi mister en organisme, er den væk for altid. Vi kan aldrig gå tilbage til en biodiversitet, der er upåvirket af mennesket.

Hvis du tager alle hvirveldyr, dvs dyr med rygrad, så er 65% husdyr, 32 % er os, og under 3% er vilde dyr!

Hvordan skal vi ændre den sammensætning? Måske er det et spørgsmål om penge, men naturen skal have mere plads til at udvikle sig selv!

Knap 2.000 forskellige arter af dyr og planter er i fare for at forsvinde fra den danske natur på kortere eller længere sigt. De har brug for mere vild natur for at overleve.

Biomasse

Der er alt for mange, der stadig er låst fast i den idé, at der findes noget der vil erstatte fossile brændstoffer - men det gør der ikke! Og vi ved i hvert fald, hvad det ikke skal være, nemlig biomasse til varme.

Der er en begrænset mængde til rådighed - og den skal gemmes til dér, hvor der ikke er alternativer. Vi har sol og vind, så vi skal arbejde på at få biomasse ud af vores varme- og strøm produktion.

Forbrug

Mange tror, at hvis man sender penge ud i samfundet, kommer der gang i økonomien. Men jeg tror ikke folk vil bruge penge som før i tiden. Folk har sparet meget op, og der er ikke stor købelyst. Men det kunne jo godt være, at folk i stedet vil bruge pengene på energirenovering. Men der skal være en tilskyndelse til at bruge penge på en fornuftig måde. De penge der kommer i sving, skal bruges på grøn genstart i stedet for et nyt køkken - som ikke kommer klimaet til gode.

CO2 afgift

Vi skal i gang med energirenovering og med at ændre vores afgiftssystem: energieffektiviseringer, energieffektiviseringer, energieffektiviseringer! Og vi skal have en CO2-afgift på forbrug af ressourcer.

Hvis jeg går på gaden og spørger folk, hvad de mener om klimakrisen, er jeg ret sikker på, at de fleste vil sige: Uh ha, ja, det er noget værre noget, men de fleste vil nok også sige: Jeg er glad for at der er andre, der tager sig af problemet - for jeg har noget der er vigtigere.

Men der er ikke noget der er vigtigere!

Vi skal have alle danskere med

Kristine Grunnet
Branchechef

Grøn omstilling: Klimadagsordenen er blevet en del af vores hverdag. Ord som klimastrejke, kødfrie dage og Paris-aftale sidder mange steder med til bords, når vi spiser aftensmad. Mange bekymrer sig, og engagementet er stort.

Den gode nyhed er, at teknikken til at nå en reduktion på 70 % af CO2 udledningerne er på plads. Klimapartnerskabet for Energi- og Forsyningssektoren afleverede i marts en detaljeret rapport til klimaminister Dan Jørgensen, hvor vi dokumenterer, at vi teknisk kan nå i mål. Det kræver en omfattende udfasning af fossile brændsler og en markant udbygning af den vedvarende energi. Men det kan lade sig gøre.

Til gengæld er det et spørgsmål, om vi virkelig er klar på de forandringer, som den grønne omstilling kræver af os alle sammen. For mens alle taler klima i dagligstuen og på de bonede gulve, er det vanskeligere end nogensinde at etablere det mest effektive middel mod klimaforandringer: vindmøller og solceller. De sidste 15 år har jeg arbejdet med grøn omstilling. Fra vindmøller og solceller måtte modtage mange milliarder i støtte - til nu, hvor vindmøller kan producere grøn strøm uden statsstøtte og billigere end kul og gas.

Alligevel er jeg i dag mere bekymret. Ikke fordi pladsen mangler. Ikke fordi teknologien mangler. Ikke fordi politiske ambitioner mangler. Nej, på grund af folkemodstanden mod at få udsigt til en vindmølle eller solcellepark.

Regeringen har i forhold til vind og sol lanceret ordninger, der skal kompensere borgere tæt på de anlæg, som er symbolet på vejen ud af klimakrisen. Energibranchen bakker op. For vi skal sætte turbo på opsætning af vindmøller og solceller, så vi kan få en masse grøn energi ud i vores transport, opvarmning og industri.

Men at der skal betales bod for den teknologi, som skal hjælpe os ud af vor tids største krise, er principielt sort logik i en verden, der kalder på grøn handling. På den måde stadfæster vi, at vindmøller og solceller er et onde, som man kan kræve erstatning for - og ikke dét som de retligt er: et symbol på frihed, håb og overlevelse.

Så bør vi ændre loven. Ja, men det er ikke mit ærinde. Det er større og langt vanskeligere. Og jeg har brug for din hjælp. Tal den grønne energi op med til middagsbordet, på arbejdspladsen og i klasselokalet.

Alle steder. Hjælp med at give dem oprejsning. Også fordi flere vindmøller og solcelleanlæg ud over at være en nødvendig forudsætning for den grønne omstilling også kan være med til at sætte gang i økonomien og skabe arbejdspladser ovenpå den aktuelle corona-krise.

DANSK ENERGI

Fremtiden er sol og vind – men der er også andre vedvarende energikilder.
Foto Jesper Tornbjerg – Dansk Energi

De unge er naive og skriger unødigt på handling, - og de voksne er big-time boomers, der insisterer på deres ret til fortsat at smadre planeten. Eller hvad?

Ditte Rahbæk Boilesen

Diana Zina Kowalik

Nikoline Borgermann

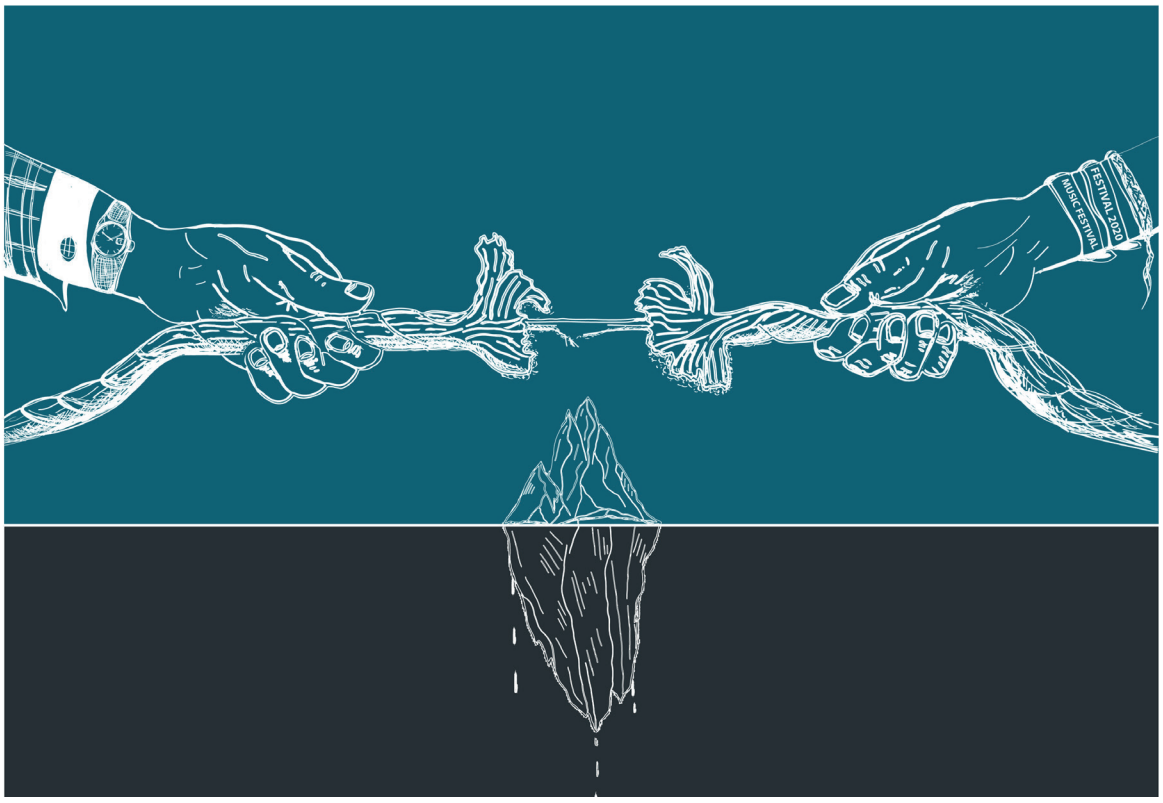

Greta er det ultimative symbol på generationskløften i klimakampen! Er hun en klimahelt eller en skinger pige, der burde vende tilbage til skolebænken?

Klima- og biodiversitetskrisen er blevet et emne, der vendes og diskuteres i alle aldersgrupper – heldigvis! De fleste af os er enige om, at der må gøres noget for at afbøde krisen, men der er en dyb kløft mellem generationerne, når klimasnakken bliver mere konkret. Hvem har ansvaret, hvad skal der gøres – og hvornår? Det er spørgsmål der i dén grad skiller generationerne ad – og det er kun blevet forstærket af Coronakrisen. Klimakampen er den vigtigste kamp i vor tid – og generationskløften hjælper den ikke på vej.
Vi tror på, at der er meget vi faktisk kan blive enige om på tværs af generationer, og at vi kan lære meget af hinanden og finde vigtige løsninger sammen. Men det finder vi først ud af, når vi taler (ordentligt) sammen! Derfor opfordrer vi til, at vi begynder at tale om klima på tværs af generationer og ståsteder – og naturligvis med en venlig tone uanset eventuelle uenigheder! Hvis du har lyst til at tale om klima med én fra en anden generation, kan du bruge de her spørgsmål som udgangspunkt:

1. Hvor tit snakker du om klima med nogen, som har en anden alder end dig?
2. Er klima en del af din hverdag – f.eks i form at tanker, handlinger eller samtaler?
3. Hvad vil du helst og mindst skære ned på: Kød, dataforbrug, flyrejser, nye ting, nyt tøj, lange brusebade?
4. Kan du forestille dig at dele bil med dine naboer eller venner? Eller at sidde i en bil med folk, du ikke kender?
5. Hvad er vigtigst for dig, når du skal på ferie: Rejsetid, destination, pris, eller klimaaftryk? Hvorfor?
6. Kunne du finde på at give brugte ting i gave? Hvordan ville du selv have det med at få brugte ting i gave?
7. Hvor meget kan man tillade sig at blande sig i andres opførsel? Har man et ansvar, eller går man over stregen, når man blander sig?
8. Hvilke gammeldags vaner eller måder at leve på ser du som bæredygtige? Hvilke moderne vaner eller måder at leve på ser du som bæredygtige?
9. Hvad vil du gerne kunne sige til dine børnebørn, at din generation har bidraget til samfundet med?

Vi håber, I har lyst til at tage en snak om klima, så vi kan mindske generationskløften og finde fælles ståsteder!

Tegning af Francesco Russo@night and drawings

OMSTILLING NU

www.omstilling.nu **se: www.klimatelt.dk lørdag d. 13. Juni 2020**

Universiteterne spiller en vigtig rolle for en mere bæredygtig fremtid

Camilla Gregersen

Johan Hedegaard Jørgensen

DSF på Folkemøde 2019 på Bornholm

Coronakrisen er blevet sammenlignet med klimakrisen, fordi situationen har så massiv indvirkning på livet på tværs af hele vores klode, og fordi begge kriser kræver, at vi agerer anderledes, end vi har kunnet hidtil.

Under coronakrisen har omstillingsparatheden været imponerende. Befolkninger verden over har taget fagkundskabens råd om hyppig håndvask og afstand til sig, og effekten giver os alle håb om, at en normaltilstand venter forude. Modsat coronakrisen er klimakrisen vedvarende, og de seneste intense uger har vist, at der er grund til at overføre erfaringer fra coronakrisen til klimakrisen.

For det er afgørende, at befolkning og beslutningstagere begynder at rette sig lige så meget efter klimaforskeres som virologers anbefalinger og finder forskningsbaserede løsninger på klimakrisen. Det kræver, at både forskning og uddannelse prioriteres økonomisk.
Et andet skridt er at tilføje ”bæredygtighed” til universiteternes formålsparagraf.
En del af universiteternes formål er i dag, at “bidrage til at fremme vækst, velfærd og udvikling i samfundet”.
Vi mener, at det er på tide, at det i universiteternes formålsparagraf fremhæves, at de også har et ansvar for at fremme bæredygtig udvikling.
Samtidig har universiteterne et ansvar for at formidle viden om klimaregulering og bæredygtig omstilling til resten af samfundet. Universiteterne skal tage ansvar som viden- og kulturbærende institutioner og tage stilling til eget formål.

Hensynet til klima og miljø? Har universiteterne et ansvar?

Klimakrisens kompleksitet forudsætter, at dens løsninger ikke findes udelukkende inden for et enkelt fagområde. Alle fakultetsområder skal bringes i spil, og det er oplagt med i tværfaglige samarbejder om klimaforandringer, omstilling og bæredygtighed, som kan involvere både ansatte og studerende. Det er også vigtigt, at der værnes om den frie forskning, så helt nye idéer også kan efterprøves og forfølges.

Coronakrisen har lært os at lytte til forskningen og omlægge vores vaner og hverdag på baggrund af forskeres anbefalinger.
Fordi det er nødvendigt. Men coronakrisen er en krise, der forhåbentlig slutter inden for de kommende år, og med genåbningen af samfundet nærmer vi os en mere normal hverdag. Spørgsmålet er, hvordan denne hverdag bør se ud, så der i højere grad bliver taget hensyn til klima og miljø? Her skal universiteterne og forskningen hjælpe videnskabeligt med at finde den rette balance.

www.dsfnet.dk **se: www.klimatelt.dk fredag d. 12. juni 2020**

Pressen - den 4. Statsmagt

Bjørn Tving Stauning

Det 18. verdensmål:
En fri, ubestikkelig, ambitiøs og kompromisløs presse.

Jo – der ER atten. Tæl selv efter!

Der mangler et verdensmål!
Man har kunnet tælle til 17 med emner, som 193 nationer har fundet værdifulde og indbyrdes afhængige. Men der mangler et 18. verdensmål. Der skal ikke bare være en fri og uafhængig presse – for den kan bruge friheden til at vildlede befolkningen og tjene andre interesser. Der er brug for mere.

I tre måneder har alle journalistiske øvelser været defineret af coronavirus. Nu fokuserer verden på, hvornår vi kan vende tilbage til normalen og genskabe samfundet i den skikkelse, som det havde før coronaen.

Men vi skal IKKE tilbage til "normalen"!
Det er en kendsgerning, at det samfund vi så hastigt fik lukket ned, er en løbsk dynamo for uoverskuelige klimaforandringer.
Under coronaen har vi mødt værdier, som vi før tog for givet: At være sammen med sine børn, at møde venner, at gå på arbejde, at opleve naturen - at røre hinanden.

Coronaen har vist indgangen til en nøjsomhedskultur, som måske ikke alle har budt velkommen, men som vi i dag ikke længere frygter.
Derfor har vi nu en unik chance for at standse op og reflektere over, hvordan vi udvikler en livsform, der reducerer den alt for store CO2-udledning.

Klimaforandringerne er jo ikke en hypotese, defineret på baggrund af partipolitiske holdninger eller ud fra en spekulativ teori. De er varslede og kommer til tiden – ganske som påske og pinse.

Der er nogen, der skal føre bolden frem og udstikke retningslinjer for en national debat.
Ikke underligt at man spejder efter det journalistiske korps. Men de fleste medier er mere opmærksomme på det politiske spil på Borgen: Kan man tælle til 90? Hvor står de radikale? Holder Mette Frederiksen på informationer? Har DF en trumf i ærmet? Er det ude med Støjberg?
Der er en akse mellem medier og politikere.

Den er forudsætningen for de daglige nyhedshistorier.
Den fælles dagsorden er, at bevare det vi kender. Krav om forandringer sælger hverken annonceplads eller stemmer.
Der er en anden og stærk akse. Den går mellem NGO'erne og forskerverdenen. På 8 ud af 8 universiteter i Danmark er den soleklare dagsorden, at vi må forhindre at den gamle virkelighed genopstår.
Vi har haft diskussionerne om el-biler, vindmøller, flytrafik, forurening, manglende biodiversitet, pesticidholdigt grundvand - nu er tiden inde til at definere handleplaner.
Det bliver en ny opgave for medierne. De må påtage sig deres ansvar med at fastholde at udviklingen ikke går i stå. Politikerne må ikke sænke barren under niveau for den viden vi har - for den skal danne grundlag for grøn omstilling.

Frederikssund Klimaforening

Nej – det er ikke Islamisk Stat der har indtaget en kristen kirke – det er amerikanske borgere, der protesterer mod de forholdsregler, deres senator har taget for at bekæmpe smittefaren fra coronavirus.

Militæret, magten og miljøødelæggelserne

– Om vejen til en global ikke-militær & økologisk sikkerhedspolitik

Palle Bendsen

Hasse Schneidermann

Klimapolitiske løsninger og opfyldelse af FN's verdensmål kan give mere sikkerhed end de penge, der bruges på fortsat oprustning. Krige er i sig selv ødelæggende for miljø og klima, og den globale militærindustris og militærapparats miljø- og klimaaftryk er grotesk stort.

Siden 2013 har Fredsministerium og NOAH sammen undersøgt sammenhængen mellem klimaforandringer, konflikter og krige og de økonomiske og politiske magtsystemer, der ligger bag. Vi var fra begyndelsen forundrede over, at få forbandt de to temaer, vi hver især arbejdede med: ikke-militær sikkerhedspolitik og økologiske samfund.

Det svenske fredsforskningsinstitut SIPRI har i de senere år forbundet klimaforandringer og sikkerhed. Det samme har FN's klimapanel og flere andre mellemstatslige organisationer gjort, ligesom der kommer mere akademisk forskning på området. Men meget af det handler om, hvordan klimaforandringer kan forstærke igangværende konflikter.
Der tales stadig sjældent om, hvordan det militær-industrielle kompleks udleder CO2 og forstærker klimakrisen, i fredstid såvel som i krig. Det er den usynlige Elefant i rummet, selv om atmosfæren selvfølgelig tæller det hele med.

Destruktion og selvdestruktion er krigens værktøj. Her oliebrønde i brand i Kuwait i 1990.

I juni måned arrangerede Klimabevægelsen 350 et alternativt Folkemøde og live-streamede de oplæg, der skulle være holdt i Klimateltet på Bornholm. Her holdt vi, Hasse Schneidermann fra Fredsministerium og Palle Bendsen fra NOAH, et 40 minutter langt oplæg med titlen Militæret, Magten og miljøødelæggelser, hvor vi forbandt temaerne og samtidig pegede på nødvendigheden af et sikkerhedspolitisk paradigmeskifte. Du finder video med oplægget her: https://www.klimatelt.dk/2020/militaeret-magten-og-miljoodelaeggelserne (eller https://kortlink.dk/27mwx)

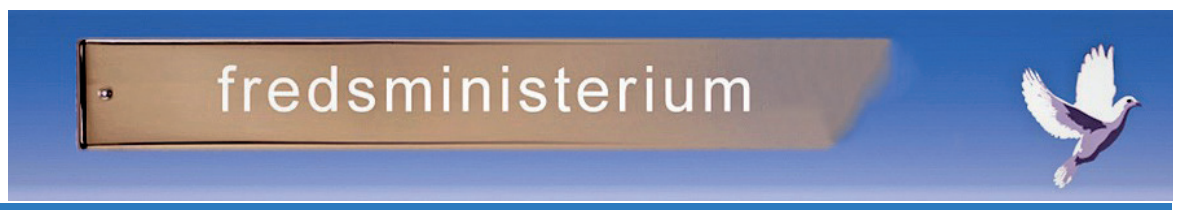
Vi tilbyder nu at komme ud til et levende publikum med tilsvarende oplæg til debat. Vi vil gerne inviteres ud på ungdomsuddannelserne, høj- og efterskoler, ligesom vi selvfølgelig gerne vil deltage i møder og konferencer i freds- og klimabevægelsen.

Fredsministerium afholder konference den 20. september på Christiansborg om ny nordisk sikkerhedspolitik i forbindelse med FN's Fredsdag, og Fredsministerium og NOAH har sammen med FredsVagten indledt en kampagne FORBYD ATOMVÅBEN, for, at Danmark skal tilslutte sig FN's Traktat om Forbud mod Atomvåben, og indsendt et borgerforslag til Folketinget om dette.
Du kan læse mere om borgerforslag og kampagne her: http://atomvaabenforbud.nu

Fredsministerium opstod i 2012 med det formål, at der i Danmark oprettes et fredsministerium, og præsenterer i det daglige beslutningstagere og befolkning for alternativer til den førte forsvars- og sikkerhedspolitik. Netværket tæller blandt andre landets ældste fredsorganisationer, Kvindernes Internationale Liga for Fred og Frihed og Aldrig mere Krig.

Miljøbevægelsen NOAH blev stiftet i 1969 og har arbejdet med forurening af vand, luft og jord, med vedvarende energi, atomkraft og biomasse, det industrialiserede landbrug og produktion af mad, handelspolitik og modvækst og har siden 2008 bl.a. virket for at få en stærk klimalov i Danmark.

NOAH
Friends of the Earth Denmark

www.fredsministerium.dk **se: www.klimatelt.dk lørdag d. 13. juni 2020**

UngEnergi - den positive forandring

Tobias Nørkjær Holmgaard

Anders Fjord

Fællesskab, optimisme og troen på forandring er det, der driver de frivillige, når de laver arrangementer, der oplyser, inspirerer og opfordrer til en mere bæredygtig livsstil.

UngEnergis aktiviteter er mange og brede og begrænses kun af de frivilliges kreativitet. Så længe der er en positiv vinkling på, hvordan man lever bæredygtigt, er rammerne frie. I UngEnergi motiveres vi af guleroden, frem for pisken, og forsøger at give det videre.
Det ses i vores aktiviteter såsom klimalykkehjul, klimatalentshows og solcelleworkshops på festivaler, for ikke at nævne pubquizes, hyggelige klimadokumentaraftener med popcorn (KliPo), fællesspisninger, workshops og meget mere. Med fokus på praktiske tiltag, der gør noget godt for klimaet, står de frivillige med fingrene i bolledejen for en forandring af dagligdagens vaner. Med fokus på den brede gruppe af unge, der skal motiveres til handling er en ny målgruppe også for øje - erhvervsuddannelserne. I mange år har vores fokus været på gymnasierne, og her er de første gløder blevet til en brændende ild, som fodrer sig selv. Den grønne omstilling skal være for alle, og derfor er UngEnergi begyndt at fokusere på de grupper, der indtil videre ikke har haft samme stemme i debatten som gymnasieelever og de universitetsstuderende.

Det konkrete og praktiske fokus, tror vi, er med til at give svaret på, hvordan løsningerne skal se ud, uden det går ud over vores livsglæde og -kvalitet, faktisk tværtimod. Vi tror på, at fremhævning af det spændende og sjove ved at leve bæredygtigt, kan vi bygge broer til de unge, der endnu ikke har villet lægge deres livsstil om. Når vi har alle med, så gør den enkeltes handling en stor forskel i klimakampen.

Fællesskabet er vigtigt for det vi laver, da det er noget af det vigtigste mennesker har, og i fællesskab kan den kedelige opgave blive mere spændende. Derfor tænkes fællesskabet også meget ind i vores aktiviteter, og det budskab vi giver videre, så man aldrig står alene, selvom man skal lave individuelle handlinger. Derfor er UngEnergis helt store drøm at samle alle unge danskere på tværs af uddannelse og geografi i en fælles bevægelse mod et mere bæredygtigt liv. Gennem et stærkt fællesskab kan vi lære hinanden at spise grønnere, transportere os smartere og genbruge mere på tværs af en hel generation. Det handler ikke om at begrænse sig, men at udforske nye måder at gøre tingene på.

Vil du være med? Vi har lokalgrupper i Aalborg, Århus, Odense, Roskilde og København, og vi holder åbent møde hver måned. Bor du ikke i nærheden af lokalgrupperne, har vi også nationale projekter, du kan melde dig på. Klik ind på vores hjemmeside Ungenergi.dk, og bliv en del af fællesskabet.

VedvarendeEnergi

www.ve.dk **se: www.klimatelt.dk fredag d. 12. juni 2020**

Der skal laves om - hele vejen rundt

Vi mødte Mogens Lykketoft i Dyrehaven i starten af juni i år, til en snak om klimaforandring, temperaturstigninger og bæredygtighed.

Af Bjørn Tving Stauning

Det er sådan nu, at klimaforandringen er, næst efter atomtruslen, den alvorligste eksistentielle trussel som de kommende generationer står overfor.
Hvis vi ikke handler nu, vil den forandre levevilkårene på dramatisk vis og skabe konflikter, vi ikke kan håndtere.

Men har danske politikere forstået alvoren?

Jeg tror de fleste danske politikere har forstået budskabet fuldstændigt. Men det er klart, at der er nogen, der viger tilbage når de hører hvad der skal til. Der er nogen, der får flimmer for øjnene hvis de hører om skatter - men vi bliver nødt til at bruge skatter på CO2-udslip i dramatisk stigende grad i de kommende 10 år, hvis vi skal nå de mål, vi selv har stillet os.
Det vil give os nogle penge, vi kan bruge på en anden måde: vi kan hjælpe de virksomheder der har de største omstillingsbehov, for eksempel.
Så jo, der vil være nogen der tøver, nogen der er bange, og nogen, der er lidt for afhængige af den del af erhvervslivet, der er fodslæbende.

Hvad med Danmarks rolle i verden?

Vi kan jo ikke redde verden, hvis de store spillere er alt for langsomme til at komme på banen.
Vi så et glimt af håb i det år, hvor jeg var formand for FNs Generalforsamling - hvor vi både havde vedtagelse af de 17 verdensmål og klimaaftalen i Paris, som jo er det mest ambitiøse, vi har haft på dette område hidtil. Dér havde vi et øjeblik, hvor både USA, Kina og Europa - de 3 vigtigste brikker - havde ledere der forstod, at det var i deres egen interesse, og vores fælles interesse, at handle. Vi skal tilbage til den situation, og jeg behøver vist ikke nævne, at der skal en anden amerikansk præsident til.
Men der er også alt for mange af de store landes ledere, der ikke kan forstå, at en indsats her er til egen gavn og til fælles gavn. Danmark kan være et foregangsland, et land der leverer før alle andre.

Hvordan kommer vi fra A til B?

Når flere milliarder mennesker griber ud, og prøver at leve på den måde vi i den rige, privilegerede vestlige verden har gjort i mange år - så ved vi nu med sikkerhed to ting: de kan ikke få det, vi kan ikke beholde det.

Der skal laves om hele vejen rundt. Det behøver ikke blive trist og nedslående, men det skal være på en hel anden måde, og vi skal starte med at forstå, at vi længe inden 2050 gerne skulle være holdt helt op med at bruge olie, kul og gas til produktion, opvarmning og trafik, Det bliver en meget stor omstilling.
Tre hovedting SKAL gøres for at få den forandring, som er nødvendig for klimaløsningen. Det ene er, at vi skal have erstattet alt det olie, kul og gas vi bruger i dag.

Det andet er, at vi, i god tid inden 2050 skal frem til, at stort set alt det vi i dag smider væk, skal genbruges i en eller anden form. Og så skal vi være sikre på, at vi har forpligtet os til faktisk at plante langt mere skov end vi fælder.
Hvis alt dette skal kunne ske, kræver det en kombination af politisk vilje, reguleringer, forbud, påbud og afgifter. Det skal blive åbenbart for dem, der producerer, og dem der forbruger, at det at handle bæredygtigt, også er det der er det mest økonomiske.

Kan industrien blive grøn?

For nu at tage et yderliggående, stærkt CO2 udslippende produkt: cement. Vi skal lave grøn cement - og det kan laves. Det er dyrere end nu. Men det gælder alle de her løsninger, at ja, de vil være dyrere i starten, men så snart de kommer op i skala og bliver efterspurgt, så ved vi jo, at de bliver billigere. El-bilerne, kan jo på lidt længere sigt laves billigere både i køb og drift end dem, vi køber nu, der skal bare være tilstrækkelig mange der efterspørger dem - og der er jo heldigvis en tro på - også i bilindustrien.

Hvordan med fremtiden?

Forståelsen for, at der skal ske store ændringer er eksploderet i de seneste år. Vi

Formanden for FNs Generalforsamling, Mogens Lykketoft: Vi, der er ældre har en forbandet pligt til at lytte til de yngre generationer og tage hensyn til dem, for at de kan få en tilværelse, som er lige så god, eller bedre, end den vi har givet os selv.

har oplevet en forståelse som rækker fra civilsamfundet - til borgmestrene i store byer, mange statsledere, og også i virksomhederne, at hvis de skal være med til at levere fremtidens løsninger, så skal de omstille. Så det er det, der giver håb, men der er også nogen der trækker den modsatte vej. Der er politiske ledere, der ikke har forstået noget som helst af det hele. Eller også har de ikke nogen interesse i det, fordi de er forbundet med de fossile industrier, med olieindustrien. Det er en blanding af uvidenhed, af fornægtelse af videnskab og så et ønske om at værne om det der skal udfases, nemlig olieindustrien.

Hvad er din oplevelse af de unge, der stormer frem og sætter dagsordenen?

Det er i den yngre generation stemmerne er klarest og højest, fordi de forstår, at det er deres tilværelse vi hugger over nu.
Vi, der er ældre, har en forbandet pligt til at lytte til de yngre generationer og tage hensyn til dem, for at de kan få en tilværelse, som er lige så god, eller bedre, end den vi har givet os selv.

Hvad er dine planer?

Det jeg bruger det meste af min tid på - og det jeg vil gøre resten af mit liv - er at tale for de løsninger, der gør os klimarigtige, der gør os bæredygtige.

Det er ikke noget der kan ske fordi regeringen har lavet regler, eller fordi forbrugeren køber bedre ind, eller virksomheden investerer rigtigt. Det er noget der sker når alt det foregår på samme tid og hver enkelt af os, både som forbruger og som borger, medvirker til, som aktive i civilsamfundet stiller krav om, at det skal ske så hurtigt som muligt!

Hinsides menneskelig forstand

Som et lyn fra en klar himmel fik vi coronakrisen, og om få år har vi en klimakrise på et niveau, som kloden aldrig tidligere har oplevet. Så skulle man da tro, at verden ville forskåne sig for flere lurende katastrofer. Men nej. Vi har stadig en nærværende trussel om atomkrig. Hvis den kommer, vil al tidligere snak om klima og biodiversitet være betydningsløs.

Atomvåben har til opgave at sikre freden og forhindre krig. De skal ALDRIG bringes i anvendelse. Det vil være folkemord og af alle takseres som forbrydelse mod menneskeheden. De skal udelukkende afskrække fra at blive brugt. De er der bare – dog ikke i Danmark eller Grønland (mener man). Men de findes tæt på: I Tyskland, Rusland, Frankrig og England. Desuden er de jo klar til brug på krigsskibe og ubåde i alle verdenshave, på flybaser overalt på kloden og i hundredevis af dybe siloer på mindst tre kontinenter.

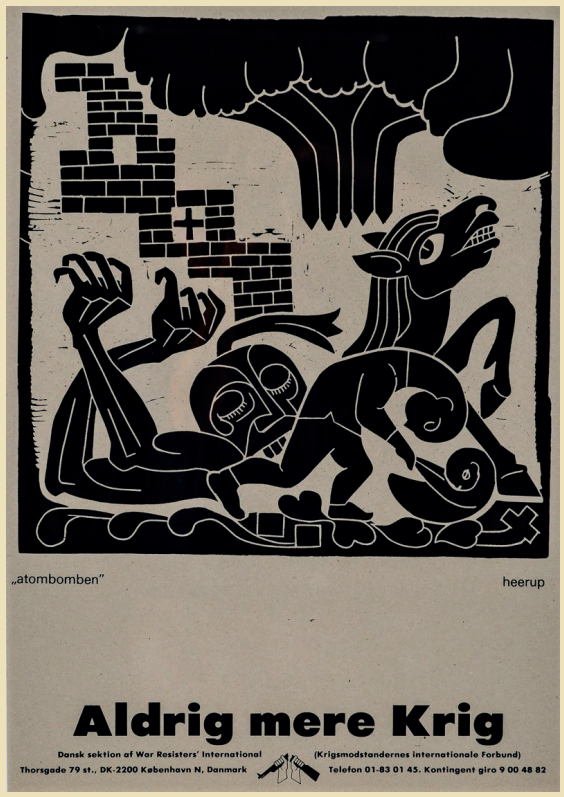
De fleste husker den voldsomme eksplosion i Beirut - men det var et uheld. Heldigvis kan sådan noget aldrig ske med atomvåben, vel?

122 lande har tilsluttet sig en FN-traktat ”mod produktion, afprøvning, lagring og brug af atomvåben”. Danmark har fortiet dilemmaet og har IKKE underskrevet. En gruppe har taget initiativ til at stille et borgerforslag:

”Danmark skal tilslutte sig FN-traktaten om forbud mod atomvåben vedtaget på FN’s Generalforsamling den 7. juli 2017.
Folketinget skal iværksætte en proces, således at regeringen kan underskrive og Folketinget senere ratificere en dansk tilslutning til traktaten”.

Skriv under med det samme:
https://www.borgerforslag.dk/se-og-stoet-forslag/?Id=FT-05087
50.000 underskrifter forpligter Folketinget til debatten – det er på høje tid

Redaktionen

Du kan støtte kampagnen ved at købe Henry Heerups litografi ”Atombomben”. Plakaten koster minimum 250 kroner, som betales via MobilePay 128443.

Ungeklimarådet

Monika Skadborg

UngeKlimarådet er unges stemme i klimadebatten.

Vi er en rådgivende instans for klimaministeren og bidrager til debatter med blandt andre virksomheder og organisationer.
Vi er 13 medlemmer i alderen 18 - 28 år, som kommer fra hele landet og dækker bredt både i forhold til uddannelsesbaggrund, organisationserfaring og interesseområder.

Vi snakker meget med unge mennesker, som har taget bæredygtige initiativer rundt omkring i landet, som kan inspirere os alle sammen. Dem vil vi gerne give opmærksomhed.
Da vi har en bred vifte af interesser og ekspertiser i rådet, er vi aktive på mange klimapolitiske fronter. Lige nu har vi bl.a. fokus på at gøre genåbningen af Danmark til startskuddet for politisk klimahandling og dermed slå to fluer med et smæk.
Vi (og mange andre) ser en mulighed for at håndtere corona og klimakrisen samtidigt ved at sørge for, at de penge som puttes ind i samfundet for at genoprette økonomien, også er til gavn for, at Danmark når 2030-målsætningen.

Vi frygter også, at hvis klima-handlingen bliver udskudt til efter corona, vil det ikke være muligt at nå i mål med 70 pct. CO2-reduktion i 2030.

Man kan følge vores anbefalinger på vores hjemmeside eller facebookside, hvor vi løbende deler meninger og hvad vi laver i rådet. Her eller på twitter og instagram (begge @ungeklimaraad) modtager vi også meget gerne ideer og forslag fra unge i alle aldre.

UNGE KLIMARÅDET

Unge stemmer i magtens korridorer

www.kefm.dk

se www.klimatelt.dk fredag d.12. juni 2020

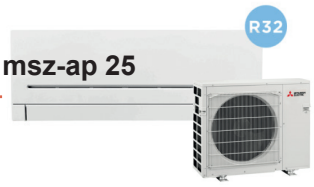

Varmepumpe Service- og Montage

Vi monterer alle mærker og modeller.
- også hvis du selv har købt varmepumpen.
Gode tilbud til forskelligt behov, f.eks.:

Innova Titanium 09
~~10.250,00 kr~~
8.995,00 kr

Mitsubishi msz-ap 25
~~12.995,00 kr~~
9.999,00 kr

Metroair split 8
Med tank og styring
59.995,00 kr

Varmepumpe Montøren
Aut.Kølemontør
Tel. 42 40 81 80

Kan rettigheder slukke skovbrande

Lærke Marie Lund Petersen

Gry Bossen

Sidste sommers triste rekord i skovbrande mange steder i verden skyldtes både hård tørke og den førte politik i flere lande i fx Sydamerika. Skovbrandene forårsager tab af biodiversitet, øger CO2 udledning og sætter menneskerettigheder under pres. Oprindelige folks rettigheder er en vigtig faktor for at begrænse antallet af brande i de tropiske skove.

Sommeren 2019 var præget af billeder af massive skovbrande i Brasilien og mindre kendt, men mindst lige så slemt, foregik det også i Bolivia.
Vores import er en del af årsagen til at brandene startes.

De mange skovbrande var langt hen ad vejen antændt af landbrugs- og kødproducenter for at udvide produktionen. Dette blev gjort muligt af regeringer der, som fx i Bolivia og Brasilien, satte regler og instanser, der ellers skulle passe på skoven, ud af kraft og dermed banede vejen for både lovlig som ulovlig skovrydning.

Skovbrandene er blevet antændt i oprindelige folks territorier og har ført til et enormt pres på de oprindelige folks rettigheder. Flere og flere bliver dræbt, tvangsfjernet eller tævet og truet til de er flyttet fra deres jord.

Skovbrandene forårsager tab af biodiversitet, øger CO2 udledning og sætter menneskerettigheder under pres. Samtidig er der en direkte sammenhæng mellem biodiversitet, skovbevaring og sikring af oprindelige folks jordrettigheder.
Det er videnskabeligt bevist at skove beskyttes mere effektivt i oprindelige folks territorier. Desuden kan

oprindelige folks viden og praksisser bidrage til at forvalte skoven på bæredygtig vis, hvilket bl.a. er anerkendt i Parisaftalen og af FN's Klimapanel (IPCC). IPCC's rapport fra august understreger, at sikringen af oprindelige folks jordrettigheder bidrager til bevaring af verdens skove og biodiversitet. Danmark er underskriver af Parisaftalen og FNs Verdensmål.

Derfor bør Danmark aktivt arbejde for at forhindre skovbrandene, som vi ved blusser op på denne tid af året. Og netop i år er situationen kritisk i flere lande i Sydamerika.
Vi fik allerede i april rapporter om tidlige skovbrande i Bolivia, samtidig med at de oprindelige folk i Brasilien er under hårdt pres under Coronakrisen.
En stor del af de oprindelige folks rettigheder til territorier i den Peruanske og Bolivianske del af Amazonas er blevet legaliseret med midler fra Danida.
Det arbejde kan Danmark være stolt af, og er noget man bør styrke og fortsat støtte som led i at begrænse omfanget af skovbrande og leve op til Parisaftalens målsætning.

Oprindelige folk bekæmper skovbrande i Concepción i Bolivia. Foto taget af Adán Palachay Ortiz

IWGIA

VERDENS SKOVE .ORG

ANNONCE

Kan dit hus holde varmen?

Isolerings-Gruppen A/S har over 40 års erfaring i at isolere.
Vi kan spare både dig og miljøet for et dyrt varmetab og Co2 spild
Og husk også, at du stadig kan udnytte håndværkerfradraget.

- For hvert eneste hus, vi isolerer, sparer vi miljøet for CO2 og nedsætter varmetabet fra bygningen med op til 70-80 %, siger Kurt Adamsen, der er direktør i Isolerings-Gruppen og uddannet bygningsingeniør. Firmaet, som isolerer både for private, virksomheder, boligforeninger og kommuner, har eksisteret i mere end 40 år. Kurt Adamsen har ikke bare sparet boligejere for mange udgifter og miljøet for meget CO2. Han har også sparet kunderne for mange dyre fejl. Det er nemlig ikke ligegyldigt, hvordan du isolerer.

- Det er vigtigt at få lavet en ordentligt undersøgelse af konstruktioner, ventilationsforhold, vandindtrængning, fugt og eventuel eksisterende isolering, før du isolerer. Ellers kan du komme grueligt galt af sted. Et loft er ikke bare et loft, og en hulmur er ikke bare en hulmur. Der findes så mange forskellige typer af vægge og konstruktioner, at alle huse bør efterses af en ekspert, inden arbejdet påbegyndes. Ellers kan du skabe grobund for fugtskader, råd og svamp, forklarer Kurt Adamsen, som sammen med sin hustru, Grethe, ejer Isolerings-Gruppen A/S.

Gratis tilbud fra specialisterne
Det er gratis at få Isolerings-Gruppen ud og lave et isoleringstjek og give et tilbud. De går hele huset igennem, så de ved, hvor det bedst kan betale sig at sætte ind. De kan også give dig en beregning på, hvor meget du sparer ved at (efter)isolere. Typisk er isolering af en tom hulmur tjent ind på fire år i et almindeligt parcelhus.

Bæredygtige materialer fra Isover
Isolerings-Gruppen bruger kun miljøvenlige og bæredygtige materialer fra Isover. Det nyeste produkt Isover Insulsafe® er et løsuldsprodukt, der består af op til 80 % genbrugsglas og er uden sundhedsskadelige kemikalier. Det er et af de få isoleringsprodukter, der rent faktisk sparer mere energi, end der bruges på at fremstille det. Det leveres i stærkt komprimeret tilstand, så det kræver færre lastbilture. Isover InsulSafe® kan blæses ind på lofter og i hulmur og har en meget høj isoleringsevne.

God økonomi i at isolere
Går du med tanker om at få isoleret boligen? Så er det en god ide at gøre noget ved det. Private boligejere kan trække op til 12.500 kr. til arbejdslønnen fra i skat via håndværkerfradraget, opnå en langt bedre komfort i boligen, og samtidig spare på varmen.

Hvor kan du isolere?

Lad Isolerings-Gruppens specialister undersøge, hvor i dit hus det bedst betaler sig at isolere. Her er nogle af mulighederne.

Hulmur
Isolering af hulmuren kan nedsætte varmetabet fra dit hus med 70-80 % og samtidig løse problemer med kuldestråling og "træk" fra kolde vægge. Har du en gammel hulmursisolering kan den også med fordel efterfyldes.

Loft/tag
Du kan miste meget varme fra et uisoleret eller dårligt isoleret loft. Lofter og loftrum kan dækkes overalt med et løsuldsprodukt, som lægger sig fuldstændigt jævnt i alle revner og sprækker. Det kan blæses ind på de mest utilgængelige steder.

Etageadskillelse
I etageadskillelser mellem en opvarmet og en uopvarmet etage kan der indblæses et løsuldsprodukt i hulrummet. Har du en etage, der grænser op mod et koldt loft eller en kold (krybe)kælder, kan du derved bremse varmetabet mellem etagerne.

Varmerør
Der er store besparelser at hente ved at få isoleret varmerør i kolde rum. Du stopper både varmetabet og får en bedre varmeforsyning til din bolig. Det er derimod en rigtig dårlig ide at lade varmerør varme kolde rum op.

6 fordele ved at isolere

- Du får en sundere bolig
- et lavere energiforbrug
- et bedre indeklima
- en større boligkomfort
- en forøgelse af husets værdi
- et renere miljø

Derfor skal du vælge IsoleringsGruppen

- Over 40 års erfaring med isolering
- Kun specialister og faguddannede håndværkere
- Autoriseret ISOVER-isolatør
- Du får en ISOVER-attest
- Sikre og miljøvenlige materialer
- 5 års BYG GARANTI
- Gratis tilbud af deres specialister

Det er vigtigt at få specialister til at lave en grundig undersøgelse af dit hus, før du isolerer. Hos Isolerings-Gruppen er det bygningsingeniør og ejer Kurt Adamsen der rykker ud.

Isolerings-Gruppen
Landsdækkende autoriseret ISOVER-isolatør

Bestil et gratis besøg på 66 18 60 11. Se mere på www.isolerings-gruppen.dk

Målet med Extinction Rebellions aktioner kan siges helt kort: Fortæl sandheden.

Folkebevægelsen Extinction Rebellion (XR) startede i Storbritannien i efteråret 2018, og har hurtigt spredt sig til resten af verden. Bevægelsen findes nu i over 60 lande med et utal af lokalafdelinger.

Vi benytter os af fredelig civil ulydighed som metode til at skabe forandring; i kampen for at begrænse omfanget af klimaforandringerne, stoppe den sjette masseuddøen og minimere risikoen for samfundskollaps. Extinction Rebellion Danmark udførte sin første aktion, vores "oprørs- erklæring", i februar 2019, og har siden udført en lang række aktioner.
Bevægelsen er opstået i frustration over det kæmpemæssige politiske svigt, at klimaforandringerne ikke er blevet taget alvorligt politisk, selvom vi har kendt til problemet i årtier. De sidste 30 år er der blevet arrangeret underskriftsindsamlingerne, protester, demonstrationer, Klimamarcher, og videnskabsfolk har gjort alt for at råbe vores politikere op.
I efteråret 2018 begyndte børnene at strejke i håb om, at der bliver lyttet.

FN's klimapanel, IPCC, har udgivet flere rapporter, som beretter om alvoren af klimakrisen:
Med den nuværende indsats vil vi overskride Parisaftalens målsætning om en global temperaturstigning på 1,5° C i 2035 - og vi bevæger os mod en stigning på 3,2° C i 2100.

1 million dyre- og plantearter er truet mod udryddelse.
Vi begynder at se en massiv stigning i tørke, oversvømmelse, orkaner og storme, hvilket fører til mangel på mad og drikkevand, samt hungersnød, krig og massemigration. Blandt Extinction Rebellion Danmarks aktioner er flere blokader, bl.a. gentagne blokader af havnen i Aarhus og en 24 timers blokade i af Holmens Bro i København, samt et utal af andre klimahappenings. Den 10. marts i år afbrød en gruppe halvnøgne XR aktivister Statsministerens spørgetime for at fortælle 'Den nøgne sandhed' om klimakrisen.

Politikere, mediebranchen og andre magtfulde mennesker har et fælles ansvar for om at fortælle omfanget og sandheden om klimaforandringerne, så vi i fællesskab kan gøre den nødvendige indsats.
Vi kræver at der bliver lyttet til verdens klimaforskere.
Vi er den første generation, som fuldt ud kan forstå de ødelæggende konsekvenser klimaforandringerne har. Og vi er den sidste generation, som kan standse det.

Med coronakrisen har regeringen vist, at en radikal omstilling af vores samfund er mulig, når vi behandler en krise som en krise, og vi har brug for at se samme handlekraft, når det kommer til behandling af klimakrisen. Derfor er vi villige til at tage alle fredelige midler i brug for at skabe den forandring.

extinction rebellion DANMARK

www.xrdk.org

se: www.klimatelt.dk torsdag d. 11. juni 2020

Vi skal stille krav til produkters holdbarhed

Gunnar Olesen

Vi har i Miljøorganisationen VedvarendeEnergi arbejdet for omstilling til vedvarende energi siden 1975.

Vi engagerer mange, både unge og ældre, til selv at gøre en indsats for energibesparelser og bruge vedvarende energi.

Med både vedvarende energi og energibesparelser er vi kommet langt med omstillingen i Danmark, selvom vi stadig mangler nogle væsentlige områder som transporten.
Derfor fokuserer vi nu også på hvordan vi får et bæredygtigt forbrug, hvordan vi får omstillet til den cirkulære økonomi.
Vi skal have et samfund som både er forsynet med vedvarende energi, og hvor vi ikke driver rovdrift på hverken energiressourcer, mineraler eller den levende natur.
Det kræver bl.a. at vi får tingene til at holde længere, at vi kan reparere hvad der går i stykker, at vi indimellem kan bruge gammelt i stedet for nyt, og at vi kan genbruge materialerne, når vore ting er slidt ned.
Der er behov for en omstilling fra den nuværende "brug og smid væk" kultur. Derfor skal vi have produkter, der holder længere, som kan repareres, og hvor materialerne kan genbruges.
Det kræver selvfølgelig at der er reparationsværksteder og at genbrugssystemerne virker
Men det er ikke nok, vi skal også stille krav til produkterne. Vi er sammen med 26 andre EU-lande fælles om det indre marked, og derfor skal de fleste krav til produkter stilles på EU-plan.
Det er baggrunden for, at vi arbejder med strategier for cirkulær økonomi, hvor EU netop vil stille krav til produkters holdbarhed, til reparationsmuligheder m.m. Derfor følger vi også EU's arbejde på dette område, et område som EU vil styrke under den nye fælles miljø-og klimaindsats "European Green Deal".
Vi presser på for at det skal lykkes.

Miljøorganisationen VedvarendeEnergi er en organisation for folk, der ønsker at fremme vedvarende energi, bæredygtig udvikling og en udfasning af vort alt for store drivhusgasudledninger.
Vi engagerer folk i en lang række lokale aktiviteter og gør det lettere at handle selv samtidig med at vi holder politikerne op på det at de skal gå forrest. Det skal være både muligt og attraktivt at handle og tage klimaansvar.
Medlemskab koster 300 kr/år, se www.ve.dk

VedvarendeEnergi

www.ve.dk **se: www.klimatelt.dk torsdag d. 11. juni 2020**

Nej, det er ikke værelsesnumre eller mødetidspunkter. Det er FN's verdensmål. Og det er nogle af de mål, vi arbejder med hver dag hos Sixtus Sinatur Hotel & Konference og de 5 øvrige Sinatur-hoteller.

Så når I booker jeres næste møde eller konference hos os, sørger vi ikke kun for, at I kan holde det midt i den smukkeste danske natur og får lige præcis de forhold, der gør, at I får det bedste ud af jeres arrangement. I bidrager også med noget til os. Jeres besøg gør det nemlig muligt for os at arbejde endnu mere målrettet med at sætte mennesker, miljø og natur i fokus.

Derfor møder I medarbejdere, der hver dag går på arbejde for at give jer den bedste service, men samtidig også er med til at skabe en inkluderende og mangfoldig arbejdsplads, hvor alle får en chance for at udvikle sig som menneske. Verdensmål 5, 8 og 10.

Når I spiser morgenmad, frokost, snacks og aftensmad, støtter I op om vores ambition om at bruge endnu flere danske, bæredygtige fødevarer, og derfor er I også med til at støtte vores mange lokale producenter.

Verdensmål 12, 14 og 15. Man kan sige, at I på den måde hjælper os med at passe på den smukke natur, der er vores allesammens. Og hvem ved, måske kommer I ikke bare hjem med et godt møde i bagagen, men også inspireret til at gøre mere for verden, end I allerede gør.

Book jeres næste møde eller konference og læs mere om, hvordan I sammen med os kan hjælpe med at bevare vores smukke natur på **sinatur.dk/sixtus**

Vi ses i naturen.

Grøn omstilling
- starter med en prøvetur i Renault Zoe

HINDSGAULBILER
Fynsvej 15, 5500 Middelfart, tlf: 64 41 18 27

Hyldest til jord

Rasmus Holst

En gammel, klog mand ved navn Tim Ingold skrev engang, at det moderne menneskes syn på verden er det samme som vores syn på en globus – et objekt vi er afkoblet fra, men som vi kan måle, veje og bruge efter behov. Vi kan opleve den lige meget hvor vi befinder os henne, ved hjælp af vores teknologi og vores viden, men jo mere vi gør den til en ting, desto tydeligere og større bliver afstanden mellem os mennesker og vores jord.

Uanset om Tim Ingold har ret eller ej, så mener vi også i Ungdom NOAH, at langt de fleste mennesker i den vestlige verden, har mistet fornemmelsen for jorden.

Her er det ikke bare jorden som klode, men jorden som ler, sand og muld. Den vi står på og bevæger os hen over. Den vores egne små verdener er bygget af og som vrimler af liv i alle størrelser.

Den jord vi får under neglene. Det er blandt andet svækkelsen af dette bånd der nu har resulteret i vores fælles belastning og rovdrift af klodens resurser.

Ungdom NOAH, der er udsprunget af Danmarks første og ældste miljøorganisation NOAH, har derfor som hovedfokus at formidle og oplyse om de klima- og miljøproblemer, som banker på døren. Vi vil vise nye måder at leve på, som styrker vores bånd til jorden og tager højde for de begrænsede resurser, vi har til rådighed – og vi skal have alle med.

For at hjælpe folk med at genfinde forbindelsen til jorden, har vi produceret en særlig videoudstilling, der skal minde os om, at den blå planet fra geografitimen ikke er så langt væk endda. Gennem en række kommentarspor til billeder taget rundt omkring på Sjælland, vil vi vise, at jorden, trods vores urbane og teknologiske kulisser, altid befinder sig rundt om os og udgør vores verden. Denne påmindelse er vigtig, da det er nemt at glemme at materialerne i vores telefoner, Ipads og hvad vi ellers har, stammer fra miner og boringer i jorden rundt omkring i verden. Det tømmer vi bruger til vores huse, gulve og møbler kommer fra træer i skoven, ligesom mursten og cement, der laves af forskellige jordarter også kommer direkte fra jorden.

Man kan som en lille øvelse til sig selv, kigge ud i byen, trafikken eller lignende og tænke på, hvor alle bestanddelene kommer fra, og hvordan de er blevet til.

Vi betragter selv udstillingen som en hyldest til jord og vores håb er, at man efter at have set videoudstillingen vil føle en lille smule taknemmelighed og måske forundring over, hvor dybt afhængige vi er - af både jorden og Jorden. Vi slutter med en opfordring: Oven på forårets lockdown og samfundets pludselige ændringer, er der for mange blevet skabt et pusterum, hvor man har kunnet stille spørgsmålstegn ved vores samfund. Vores opfordring er derfor, at næste gang sådan et pusterum opstår, så sæt spørgsmålstegnet ved vores forbindelse til jord.

NOAH
Friends of the Earth Denmark

Foto: Ungdom NOAH

www.noah.dk/ungdom

se: www.klimatelt.dk lørdag d. 13. juni 2020

Vi er ikke alene

Birgitte Diget og Amalie Jensenius

Det Afrikanske land, Mozambique, betaler en høj pris i form af klimaforandringer, der skyldes de rige landes forbrug.

I Capo Delgado i Mozambique kæmper lokalbefolkningen mod store anlæg til gasproduktion. De oplever militarisering og orkaner, mens gas sendes til vesten, og profit sendes til BP, Shell mfl. I Amazonas organiserer lokale gummitappere sig. De kæmper for at lave 'communitarian territories', som er områder der juridisk set ikke kan købes eller drives privat – og som derfor kan undgå at blive en del af det globale "frie" marked, der med stadig større kraft spiser af regnskoven. Og overalt i verden kæmper bondeorganisationen La Via Campesina for et madsystem for mennesker og miljø – og mod det industrialiserede landbrug, som er en af de helt store klimasyndere.

Det er mennesker der oplever klimakrisen helt tæt på. Ikke kun konsekvenserne – men også det økonomiske system, som driver klimakrisen frem. Det såkaldte "fri"-handelssystem er "frit" for de få, multinationale gigant virksomheder, det kommer til gode, mens miljø, mennesker og demokratisk handling overtrumfes. Også i Europa, hvor f.eks. Holland på baggrund af en demokratisk forhandlet klimalov trues med sagsanlæg af fossile virksomheder. Alt sammen sker i en fortælling, hvor "vækst" er blevet synonym for "velfærd", og hvor mega-profit sættes over mennesker.

Det vil vi ikke være med til. I Global Aktion samarbejder vi med folk over hele verden, der organiserer sig for klimaretfærdighed. Vi vil insistere på at se klimapolitikken i sammenhæng med de sociale og økonomiske strukturer, som den er et symptom på. Handelsaftaler er måske nedskrevet sort på hvidt – men det gør dem ikke til en naturlov.

Klimakampen er om noget global. Men deri ligger også håbet. For vi er ikke alene. Vi insisterer på at bakke op om dem, som står på frontlinjen. Og vi vil insistere på at udfordre idéen om hvad "det gode samfund" er. Dette er en ganske kort opfordring til jer, om at udforske det sammen med os.

Vi håber du vil være med. Du kan finde flere af vores udgivelser på www.globalaktion.dk, eller møde op til vores arrangementer. Og så er vi altid glade for nye medlemmer. Det giver os ikke kun økonomisk frihed, men også en større stemme.

Demonstration i København mod fri-handelsaftaler, der sætter handel over klima og de transnationale selskabers profit over mennesker og miljø.

GLOBAL AKTION

www.globalaktion.dk **se: www.klimatelt lørdag d. 13. juni 2020**

Bæredygtigt byggeri

De miljømæssige fordele

ROCKWOOL isolering bidrager til den grønne omstilling med løsninger, der mindsker bygningers miljøbelastning og giver:

- Energieffektivitet
- Brandsikring
- Cirkularitet
- Reduceret CO_2 aftryk

ROCKWOOL tilbyder EPD'er - en miljømæssig varedeklaration som kan anvendes til at beregne bygningers samlede miljøpåvirkning.

Se mere på **rockwool.dk**

Med i kampen for at nå de 17 verdensmål

ROCKWOOL har forpligtet sig til at levere på 10 af FNs i alt 17 verdensmål for bæredygtig udvikling. Vi har udvalgt de mål, hvor vi i størst muligt omfang kan yde indflydelse og bidrage til udviklingen. Det gør vi blandt andet ved at udvikle innovative, nye smelteteknologier, der reducerer udledningen af CO_2 markant, eskalere ROCKWOOLs returordning, der sikrer genanvendelse, ressourceeffektivitet og en mere cirkulær økonomi samt ved forbedre komforten og reducere energiforbruget i bygninger.

Det kan du læse meget mere om i vores seneste bæredygtighedsrapport. Du kan hente rapporten ved at scanne QR-koden.

Fra ambitiøs klimalov til klog klimahandlingsplan

Thomas Meinert Larsen

Med vedtagelsen af en ny klimalov har de danske politikere fået et klart opdrag til at levere 70% CO2-reduktion i år 2030, og for at sætte retningen for fremtidens nulemissions-samfund.

Som indspark til udarbejdelsen af samlet klimahandlingsplan har klimarådet leveret sine anbefalinger, og sideløbende har 13 klimapartnerskaber hver især har leveret deres bud på hvordan de vil levere CO2-reduktioner indenfor deres virksomhedsområde. Et hurtigt gennemsyn af klimarådets og klimapartnerskabernes rapporter viser en stor grad af enighed på en række områder. Der er således enighed om et øget fokus på en accelereret opsætning af flere vindmøller og solceller, hurtig nedlukning af kulkraftværker, sænkelse af elvarmeafgift, udfasning af olie- og naturgasfyr, bedre udnyttelse af overskudsvarme, energirenovering af bygninger, fremme af elbiler og stop for salg af benzin- og dieselbiler, grønnere offentlige indkøb samt øget genanvendelse af affald.

Sol og vind – hovedhjørnesten i dansk energiproduktion?

Der er tillige behov for mere forskning og demonstration til at udvikle teknologier som i dag ikke er markedsmodne. Men der er stor uenighed om finansieringen. Klimarådet foretrækker en afgiftsreform som skal sikre en gradvis stigende CO2-pris på 1.500 kr. per ton i 2030, og anbefaler at de samfundsøkonomiske beregningsforudsætninger justeres tilsvarende. I modsætning foretrækker virksomhederne i klimapartnerskaberne at der gives offentlige tilskud som det primære virkemiddel. Et bredt politisk flertal har dog i forbindelse med vedtagelsen af første del af klimahandlingsplanen også besluttet at CO2-skatter og afgiftsomlægning skal indgå som ét af virkemidlerne. Der er endvidere enighed om at en stor andel af de ønskede CO2-reduktioner forudsætter en ret markant udvikling på en række fronter, især om udbygningen af biogas, brugen af CO2-opsamling (CCS) og Power-to-X (PtX).

Hvorvidt hver af disse teknologier kan udbygges i de foreslåede omfang kræver omhyggelige overvejelser, og stiller en række spørgsmål: Bør vi satse milliarder på etablering af CCS ved afbrænding af biomasse og affaldsforbrænding mens vi samtidig arbejder på at reducere afbrænding af biomasse og affald mest muligt? Bruger vi også i fremtiden så meget cement, at det kan betale sig at koble CCS på Ålborg Portlands kedler? Bør industrien i stedet anvende teknologier og brændsler som ikke udleder CO2, eksempelvis brint?

Skal fossilindustrien investere i en storstilet elektrificering af produktionen af olie/gas i Nordsøen, hvis produktionen af olie/gas i øvrigt står foran en snarlig nedlukning? Ønsker vi at øge biogas-produktionen til det absolut maksimale, hvis det forudsætter øget animalsk fødevareproduktion, samtidig med at der arbejdes på at nedsætte befolkningens indtag af animalske fødevarer? Og kan man med PtX producere billig brint eller andre grønne gasformige og flydende brændsler i de mængder der skal til for at dække efterspørgslen fra tung industri, land-, vand- og lufttransport eller indenfor landbruget?

Klimabevægelsen stiller de kritiske spørgsmål og deltager i den offentlige debat, så vi kan levere en hurtig og retfærdig grøn omstilling af det danske samfund.

Ustoppelig kinesisk atomkraft.

www.klimabevaegelsen.dk **se: www.klimatelt.dk torsdag 11.Juni og fredag 12. Juni 2020**

DANMARKS STØRSTE BYGGEUDSTILLING

FÅ INSPIRATION TIL AT BYGGE BÆREDYGTIGT

Klimaforandringerne er over os – og det er værd at tænke over, hvis du skal bygge om eller bygge nyt.

I HUSET Middelfart finder du landets største udstilling af byggeprodukter og færdige løsninger.

Her kan du opleve flere bæredygtige produkter og muligheder, som både gavner miljøet, din familie og din økonomi. Fx bæredygtige gulve, vandbesparende armaturer og toiletter samt løsninger, der sikrer et bedre indeklima.

KLIMA & KOMFORT

Lørdag den 5. september sætter vi fokus på bæredygtigt byggeri, når vi afholder eventen "Klima & Komfort".

Kig forbi og få inspiration til, hvordan du vælger de bedste materialer til dit byggeprojekt. På dagen tilbyder vi også en spændende rundvisning i et af verdens mest bæredygtige huse: Det Biologiske Hus, som er opført i udstillingen og bygget af biologiske restmaterialer.

GRATIS RUNDVISNING I DET BIOLOGISKE HUS

Lørdag den 5. september
kl. 10:00, 11:00, 12:00 og 13:00
Bemærk: maks 10 personer pr. rundvisning

Tilmelding på tlf. 70123600 eller på mail:
post@huset-middelfart.dk.

Scan med kameraet på din mobil

HUSET middelfart
- en del af Molio

Hindsgavl Allé 2 · 5500 Middelfart
T: 70 12 36 00 · huset-middelfart.dk

ALTID GRATIS ADGANG, KAFFE OG PARKERING

PKA og Concito i dialog: Bæredygtig omstilling - hvordan lige?

Jon Johnsen, PKA

Connie Hedegaard, Concito

Formanden for Concito, Connie Hedegaard i samtale med adm. direktør for PKA, Jon Johnsen. Temaet er samspillet mellem de tre søjler: Teknologi, biodiversitet og økonomi.

Jon: 10 % af PKAs formue på over 300 mia. kr er investeret i vedvarende energi - altså 30 mia. kr. Alene sidste år investerede vi 10 mia. Problemet er at finde projekter nok - men jeg er også forpligtet af anden lovgivning, som siger, at jeg skal gå ind i investeringer, som giver et afkast til mine medlemmer.

Connie: Det er en enorm styrke for det danske samfund, at der står nogle store, stærke pensionskasser, som er parat til at gå ind. Men det er helt afgørende, at vores investeringer går i den rigtige retning - og det er helt afgørende, at vi får en måde at prissætte. Derfor håber jeg på at man tør bruge denne krise på en grøn skattereform.
Jon: Der indgår store beregninger, før man investerer i vedvarende energi. Derfor er et grønt afgiftssystem - der er forudsigeligt, og hvor man kan måle de konkrete effekter - en stor fordel for sådan nogle som os. Det her er jo investeringer vi har i 20-30 år.
Connie: Vi kommer ikke udenom at træffe politiske valg. Der er nogle på Christiansborg, der må forstå, at når man sætter sig ambitiøse mål både på biodiversitet, verdensmål og klima, så kræver det politik og mod til at træffe nogle af de lidt sværere valg. Der er lidt for mange, der har travlt med at forklare folk, at det ikke kommer til at koste noget - for vi KOMMER til at mærke det - men det bekymrer mig, at man lover, at vi slet ikke kommer til at mærke det, for så er der ikke noget politisk handlerum tilbage.
Jon: Vi har forpligtet os til at bidrage på det her område - men det handler om, at det skal hænge sammen og give et afkast til vores medlemmer. Biodiversitet er for eksempel ikke et emne, som indgår direkte i vores investeringsovervejelser. Men vi forsøger at gå uden om de selskaber, der ikke sætter ambitiøse mål op for sig selv. Vi har taget 298 selskaber ud af vores portefølje - og har faktisk lige udelukket Exxon Mobil for et halvt år siden.
Connie: Hvis der er noget coronakrisen har lært os, så er det: Hold da op, hvor er det dyrt at ignorere videnskabens advarsler - og hvor er det dumt at møde de store udfordringer - vi ved kommer - uforberedt. Det koster økonomisk og det koster menneskeligt.

Jon: Nu ved vi, hvilke værktøjer, der kan holde coronapandemien på afstand og forhåbentlig kan vi ved fælles hjælp bremse udviklingen. Der er nogle store hjælpepakker på vej og her tror jeg, at man skal tænke vedvarende energi og biodiversitet ind i, hvordan vi får gang i samfundet og økonomien igen.
Connie: Nu står vi altså og skal genstarte vores økonomier. Det er en unik chance og det er helt vildt, hvis vi forspilder den chance. Derfor lad os nu gøre det, som vi VED er det rigtige.

PKA's tilgang til klimainvesteringer

PKA investerer grønt – fra subsidieret opstart til kommerciel mainstream.

Investeringer i VE udfordret af faldende afkast pga. faldene subsidier. Dog er VE efterhånden prismæssigt konkurrencedygtig med konventionelle energikilder.

10% af PKAsfornue = 30 mia. kr. i klimarelaterede investeringer i 2020. Over 10 mia. kr. investeret siden 2019, bl.a. i VE og klimatilpasning.

Partnerskaber med andre pensionskasser – bl.a. Anholt Havmøllepark og Walney Extension.

Post-Corona: EU har nøglen til at booste den grønne omstilling. Sociale investeringer vil også blive vigtige.

Debat om samspillet mellem teknologi, biodiversitet og økonomi ved det virtuelle Folkemøde juni 2020. Ordstyrer er Thomas Meinert Larsen.

Grøn genstart kræver konkrete og klimakloge løsninger

Thomas Damkjær Petersen

Maria Gjerding

For nogle bare en forvitret træstub – for andre et levested eller maddepot. Foto Bjørn Tving Stauning.

I kølvandet på coronakrisen har vi set en lang række af forslag til genstart af dansk økonomi.
Både IDA og Danmarks Naturfredningsforening har leveret konkrete bud på, hvordan vi genrejser Danmark bæredygtigt.

Debatten om en genrejsning af dansk økonomi efter coronakrisen fylder mere og mere i det politiske landskab. Flere partier og interesseorganisationer slår på tromme for en grøn kickstart af økonomien med fokus på fremrykning af investeringer på klimaområdet.
Også IDA og Danmarks Naturfredningsforening har hver leveret forslag til løsninger.
De to foreninger lægger vægt på forskellige tiltag: Danmarks Naturfredningsforening ønsker tiltag, der håndterer klimakrisen, men også indsatser der bidrager til at håndtere den biodiversitetskrise, vi står med.
For en grøn kickstart skal også levere løsninger på naturområdet, er budskabet fra præsident i Danmarks Naturfredningsforening, Maria Reumert Gjerding.

»Som samfund står vi ikke kun overfor at håndtere klimaudfordringen. Vi står også midt i en kæmpe biodiversitetskrise, hvor en fjerdedel af verdens arter er truet af udryddelse. Når vi nu skal i gang med at genstarte økonomien, er det vigtigt, at vi sætter projekter og investeringer i gang, som både sikrer beskæftigelse, men også gør en forskel for vores trængte natur,« siger hun.
IDA står for en række konkrete klimainitiativer og har senest Danmarks første samlede plan, for hvordan vi når en 70-pct målsætning i 2030 på energi- og transportområdet.

Men IDA har også fokus på initiativer, der understøtter en omstilling til cirkulær økonomi. »I IDA tror vi på, at vi i Danmark kan være med til at udvikle de teknologier og løsninger, hele verden har brug for. Vi kan blive et grønt foregangsland, alle andre bliver grønne af misundelse over. Derfor er vi optagede af, hvordan vi bruger vores ressourcer langt bedre, end vi gør i dag. Vi vil gerne væk fra vores 'køb og smid væk'-kultur – det vil sige væk fra den lineære økonomi, vi kender i dag. For i fremtiden skal vi have en cirkulær økonomi,« siger Thomas Damkjær Petersen, der er formand for IDA.

Danmarks Naturfredningsforening

IDA

www.dn.dk, www.ida.dk

se: www.klimatelt.dk torsdag d. 11. juni 2020

Læserbrev bragt i Information d. 8. juni 2020:

Med udbetaling af feriepenge sætter politikerne forbrug over vores fremtid

Hvis børn ellers skulle havde noget at sige, ville klima truslen være det helt centralt emne.

Politikernes grønne løfter klinger hult, når de har frigjort 60 milliarder kroners feriepenge til danskerne, så vi kan stimulere økonomien ved øget forbrug. Ideen er, at danskerne bevæbnet med dankortet skal drøne ud i butikkerne og besejre den økonomiske krise. Samfundssind er nu lig med at forbruge løs.
Men kan det virkelig være rigtigt, at vi kun kan løse den økonomiske krise, vi står i, ved at skrue op for det overforbrug, der er medskyldig i den klimakrise, vi står over for?

For nogle vil de udbetalte feriepenge betyde, at der endelig er plads til lidt pusterum i en stram økonomi. Det er i hvert fald argumentet fra de røde partier. Men det er jo ikke lavindkomstfamilierne, der kommer til at drive det store forbrug efter corona. Jo højere en indkomst man har, jo flere feriepenge får man også at forbruge for.
Coronakrisen har vist, at politikerne og regeringen rent faktisk kan, hvis de vil. Det er muligt at prioritere borgernes sundhed over penge og ekstrem profit. Den samme handlekraft skal gøre sig gældende, når det kommer til klimakrisen.

Min generation har krav på, at vores fremtid er førsteprioritet. Vi skal ikke prøve at løse den økonomiske krise gennem øget forbrug. Tværtimod skal vi tænke løsningen af den økonomiske krise og klimakrisen sammen.
Vi har brug for en grøn økonomisk genstart, der sørger for, at de penge, der pumpes ind i økonomien, går til grønne investeringer, at grønt forbrug stimuleres, og at CO2-afgifter indføres – nøjagtigt som Klimarådet foreslår i deres rapport om genoprettelsen af økonomien.

Selma de Montgomery

Hvem har ansvaret for de næste 40-50 år

